

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN INFORMERAR

Hemtjänst till äldre invandrare, problem och möjligheter

**Hemtjänst till äldre invandrare, problem
och möjligheter**

Meddelande 2007:16

ISSN 0348-8748

ISRN LSTY-H-M—2007/16 --SE

Utgiven av:	Länsstyrelsen Kalmar län
Ansvarig enhet:	Rättsenheten
Författare:	Lillemo Bennisäter och Margaretha Palmér
Omslagsbild	Fotograf: Carey Daniel www.cxc.hu
Tryckt hos:	Högskolan i Kalmar
Upplaga:	75 ex

Hemtjänst till äldre invandrare, problem och möjligheter

Inledning

Behov av vård och omsorg bland äldre skiljer sig åt beroende på en rad olika omständigheter. En grundläggande princip är att vård och omsorg ska ges utifrån den enskilda människans villkor. Tillgången till service och vård är till exempel beroende av kön och etnicitet, tillsammans med en mångfald av andra omständigheter som styr människors vardag. Hur vården och omsorgen fungerar för de äldre, beror alltså på omständigheter som behov, förväntningar och levnadsvillkor. SOS Art nr:1999-44-8, Vård och omsorg om äldre1998.

De äldre invandrarna i Sverige har uppmärksammats alltmer under de senaste åren. Ofta beskrivs gruppen vara speciellt utsatt. Exempel på problem som beskrivs är isolering, psykisk ohälsa och språkproblem i mötet med en vård och omsorg, som ibland tycks ha svårt att anpassa sig efter individer och grupper, som önskar något annat än vad som är brukligt. Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik visar att gruppen av äldre födda utomlands kommer att öka framöver. Det gäller både för personer 65 + och de så kallade ”äldre-äldre” (personer äldre än 80 år). Vidare kommer antalet födelseländer, som den äldre befolkningen härstammar från, att öka. Den offentliga vården och omsorgen kommer att ställas inför möten med en alltmer mångfacetterad äldre befolkning ifråga om antalet språk, etniska, kulturella och religiösa tillhörigheter.

Det finns idag inte någon kommun i Sverige i vilken det inte bor någon äldre person född utomlands. Däremot finns det kommuner vars äldreomsorg ännu inte har någon brukare född utomlands. Det innebär att medan vissa kommuner idag har erfarenheter av invandrande brukare, saknas denna erfarenhet helt i andra kommuner. Inom en tjugoårsperiod kommer det troligen att se mycket annorlunda ut.

Antalet äldre invandrarna kommer att öka bara genom det faktum att befolkningen åldras. Den största ökningen kommer personer födda i Europa att stå för. De personer som är födda utanför Europa kommer inte att utgöra en lika stor ökning, men samtidigt är det just bland dessa äldre som många av de för äldreomsorgen idag okända kategorierna finns. Med andra ord kommer det inom ett tioårsperspektiv att tillkomma helt nya grupper, vilka den offentliga vården och omsorgen måste planera för. Ett påtagligt exempel är att antalet språk bland brukarna kommer att öka och ställa krav på den framtida organisationen.

Att vara född utomlands och ha kontakt med den offentliga vården och omsorgen kan troligen te sig mycket olika beroende av om personen bor i storstad eller i landsbygd, eller om man tillhör en – till antalet individer med gemensamt födelseland – stor eller liten kategori SOS Art nr:1999-26-4, Äldre födda utomlands- en demografisk beskrivning.

Bakgrund till projektet

Länsstyrelsen i Kalmar län vill i den här undersökningen belysa hur äldre människor med invandrarbakgrund, som har insatser från hemtjänsten, upplever sin situation när det gäller att få sina psykiska, fysiska, existentiella och kulturella behov tillgodosedda. Enligt 5 kap 4 § Socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att äldre människor skall få leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Syfte

Syftet med tillsynen är att få en bild av om den enskilde äldre invandraren får den hjälp och stöd han/ hon behöver och har rätt till enligt socialtjänstlagen.

Metod

Tillsynen har omfattat fyra av länets kommuner, Kalmar, Oskarshamn, Hultsfred och Mönsterås. Intervjuer har genomförts med tio äldre personer med invandrarbakgrund, där samtliga har omsorgsinsatser från kommunen. Insatserna kan bestå av allt från städning till personlig omsorg. Av de personer som intervjuades var sju kvinnor och tre män. Endast en av de intervjuade pratade svenska. Vid intervjuerna har en extern tolk funnits med och intervjuerna har genomförts i personernas hem. I de fyra kommunerna har även handläggare och personal intervjuats. Styrdokument och riktlinjer för de berörda kommunerna har granskats.

Bakgrundsfakta

Lagtext

Enligt 4 § 5 kap. Socialtjänstlagen (SoL), skall Socialnämnden ”verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra”.

Alla myndigheter ska enligt 7§ Förvaltningslagen ”sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt”. Information till den enskilde ska utformas på ett sådant sätt att den enskilde kan förstå och ta den till sig. Det ställer krav på nämnden att anpassa informationen i förhållande till olika målgrupper och ärendetyper. Ofta är det nödvändigt att lämna både skriftlig och muntlig information vid flera tillfällen.

Enligt 10 § SoL. Socialnämnden ”bör genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre som har ett funktionshinder”.

Enligt 3 § 3 kap. Insatser inom socialtjänsten ”skall vara av god kvalitet. För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och granskas. Frågan om kompetens och kunskapsutveckling är av central betydelse för socialtjänstens möjligheter att erbjuda insatser av god kvalitet och det ligger i sakens natur att socialtjänsten med sina vitt skilda uppgifter behöver personal med skiftande utbildning och erfarenhet. Det är också en tillgång om det finns personal inom socialtjänsten som speglar personalens språkliga, kulturella och etniska mångfald”.

Måldokument/riktlinjer

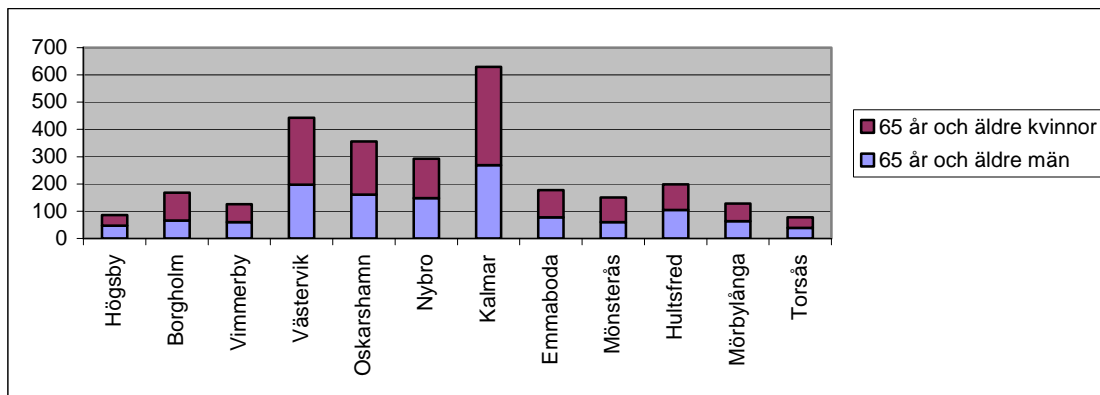
Enligt 6 § SoL. Kommunen ”skall planera sina insatser för äldre. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer”.

Statistik Kalmar län*

Den 31 dec 2006 var andelen invandrare över 65 år 5,85 % av Kalmar läns totala befolkningen över 65 år. Motsvarande andel invandrare över 75 år var 4,05 %.

Diagram 1

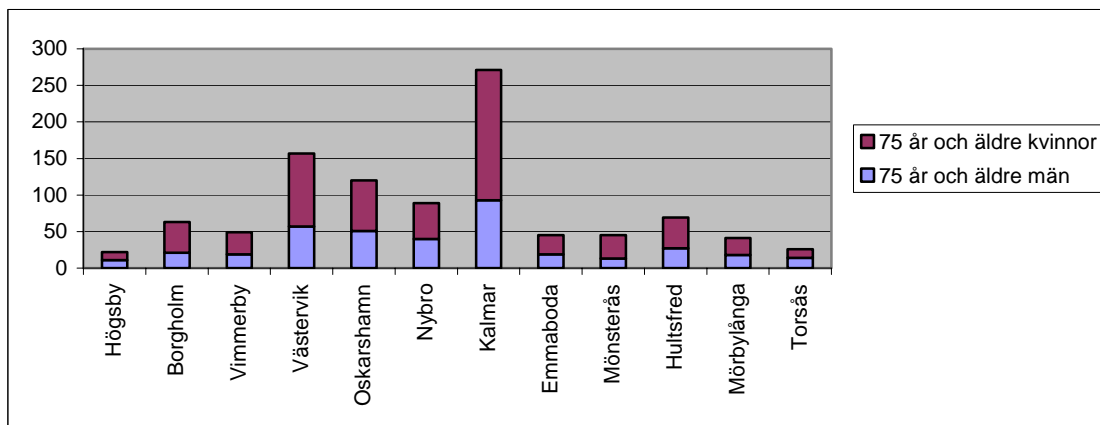
Antal invandrare över 65 år i länets kommuner

	Högsby	Borgholm	Vimmerby	Västervik	Oskarshamn	Nybro	Kalmar	Emmaboda	Mönsterås	Hultsfred	Mörbylånga	Torsås	Kalmar län
Män	47	66	60	197	161	148	269	78	60	105	63	39	1293
Kvinnor	39	102	66	246	195	144	361	99	90	93	65	39	1539
Totalt	86	168	126	443	356	292	630	177	150	198	128	78	2832
%	6,18%	5,87%	3,99%	5,46%	6,76%	6,72%	5,91%	8,22%	5,46%	5,91%	4,63%	4,84%	5,85%

Diagram 2

Antal invandrare över 75 år.

	Högsby	Borgholm	Vimmerby	Västervik	Oskarshamn	Nybro	Kalmar	Emmaboda	Mönsterås	Hultsfred	Mörbylånga	Torsås	Kalmar län
Män	11	21	19	57	51	40	93	19	13	27	18	14	383
Kvinnor	11	42	30	100	69	49	178	26	32	42	23	12	614
Totalt	22	63	49	157	120	89	271	45	45	69	41	26	997
%	2,94%	4,39%	3,04%	3,85%	4,63%	4,08%	4,87%	4,00%	3,38%	3,92%	3,11%	3,03%	4,05%

* Uppgifter hämtade från SCB:s officiella befolkningsstatistik

Intervjuer med omsorgstagare

Information

Brister i informationen från kommunen till omsorgstagarna är ett genomgående faktum. Flera av de intervjuade säger sig inte veta vart man ska vända sig om man är i behov av t ex utökade hemtjänstinsatser. En anhörig, som representerar sin make, uppger att det inte längre fungerar med hjälpen till maken, men vet inte hur de ska få kontakt med kommunen. Den anhörige säger sig heller inte ha fått någon information om vilka rättigheter man har som omsorgstagare. En kvinna berättar att det kom hem en ”chef” och berättade vad som gällde ”då var alla hemtjänstinsatserna redan bestämda ” enligt kvinnan, och hon kände att hon inte hade någon möjlighet att påverka beslutet. En annan kvinna berättar att hon har krävt att få information på sitt eget hemspråk, vilket hon inte fått. Hon och flera andra säger sig inte heller ha fått något skriftligt beslut på vilka hemtjänstinsatser man är beviljad. Endast ett par av de personer som intervjuats hade fått information om aktiviteter och någon gång varit på någon aktivitet.

Bemötande

Flera av de intervjuade anser att de blir väl bemötta av hemtjänstpersonalen, däremot har en del synpunkter på bemötandet från kommunens handläggare. Några känner sig ”överkörda” och önskar att bli bemötta med större respekt.

Språket

En kvinna berättar att hon inte kan prata med någon av personalen som kommer hem till henne. En annan berättar att hon försöker påverka kommunen att ordna fram någon som kan hennes språk, eftersom hon upplever det väldigt frustrerande att inte kunna göra sig förstådd, speciellt när hon använder sitt larm för att få hjälp. ”Det här med språket är jättesvårt” säger en kvinna, ingen kan förstå de önskemål man har. Fyra av de tio intervjuade har någon personal som kan tala deras hemspråk.

Insatser

Flera av de personer som intervjuades uttrycker att de är rädda för att vara till besvär. Man vågar inte ställa några krav.

- ”Svenskarna har varit snälla som har låtit oss få komma hit” är en allmän uppfattning. Man är rädd att bli fråntagen de insatser som man redan har, om man ställer för stora krav, samtidigt som man säger att man är nöjd med de hemtjänstinsatser som man är beviljad. En anhörigvårdare berättar att hon inte vågar fråga varför man har minskat på antalet timmar hon har för att kunna hjälpa sin mamma. Enligt den anhörige är orsaken till att hon inte vågar fråga att hon är orolig för att modern då kan förlora all hjälp. En av de anhöriga har själv bekostat hjälpmedel till mamman eftersom man inte vill be kommunen om hjälp. Tre av de intervjuade kvinnorna sade att de inte ville att någon manlig personal skulle hjälpa dem. Tre av de intervjuade kunde inte tänka sig att äta ”svensk mat”.

Intervjuer med hemtjänstpersonal

Information

Flertalet av den intervjuade hemtjänstpersonalen anser att man får tillräcklig och relevant information om de personer som man ska hjälpa avseende de fysiska behoven.

I några hemtjänstgrupper efterfrågades mer information om personernas bakgrund, eftersom man tror att det skulle kunna skapa mer förståelse för omsorgstagarens situation och att det dessutom skulle vara till hjälp i kommunikationen med den enskilde.

Utbildning

Av den intervjuade personalen svarade alla att man skulle vilja ha en bredare grund att stå på när det gäller kunskap om människor med invandrabakgrund. Ingen av personalen har fått någon speciell utbildning för att kunna möta dessa personer. Det man efterfrågar är mer kunskap om bemötande och kulturella skillnader. Ett förslag från personalen var att man som personal skulle få anmäla sitt intresse för vilka områden man helst skulle vilja arbeta med inom hemtjänsten, t ex med människor med invandrabakgrund, missbruk etc. En s.k. ”expertgrupp” och samtidigt få en viss utbildning.

Språket

Några av de hemtjänstgrupper som besöktes hade någon eller några i personalen som kunde tala samma språk som flera av omsorgstagarna. Detta upplevdes som mycket positivt både bland personal och omsorgstagare. De kommuner som hade störst tillgång till personal med specifika språkkunskaper återfanns på de större orterna.

Att inte kunna kommunicera med sina omsorgstagare upplevde många i personalen som ett stort problem. Att inte kunna kommunicera är frustrerande i synnerhet när någon omsorgstagare blir sjuk. En följd av bristen på kommunikation kan vara att omsorgstagaren hellre åker in till sjukhuset när han/hon känner sig dålig, eftersom de där upplever en större trygghet. En personal beskriver att det ibland händer att de blir tvungna att lämna en person utan att ha förstått vad han eller hon egentligen vill, vilket medför att omsorgstagaren upplever att personalen inte vill hjälpa honom/henne. Av dessa skäl anser personalen att det är väldigt viktigt att det finns personer bland personalen som kan prata med de människor de hjälper. För att göra situationen så bra som möjligt försöker personalen finna egna lösningar. Som personal blir man t ex duktig på att använda sitt kroppsspråk. På eget initiativ skriver man t ex upp de mest vanliga orden på omsorgstagarnas respektive språk. En annan lösning kan vara att man använder sig av någon annan hemtjänstgrupp där det finns någon i personalen som kan språket. Men att kunna ge en bra vård och omsorg beror inte enbart på att man talar samma språk enligt personalen, mycket beror på inställningen till omsorgstagarna, om man har ett intresse för människor från andra kulturer, en positiv inställning till att försöka anpassa sitt arbete efter människors specifika behov. Några av personalen uttryckte sig så här:

- ”Om klienterna känner att man vill dem väl, kan mycket av språksvårigheterna överbryggas”
- ”ofta blir det så att man ger mer ömhet till äldre invandrare, eftersom man inte kan göra sig förstådd genom språket” Men det händer också att det uppstår irritation mellan personalen och omsorgstagarna på grund av brister i kommunikationen.

Skillnader

Enligt personalen skiljer sig inte äldre invandrades kulturella, existentiella, psykiska eller fysiska behov nämnvärt från andra äldre. Som personal försöker man tillgodose allas behov oavsett vilket land man kommer ifrån. Om en person har specifika behov är det oftast bekanta eller anhöriga som hjälper till att tillgodose dessa. Detta och brist på kommunikation är en följd av att kommunerna i större utsträckning anställer anhängvårdare till äldre invandrare än till andra äldre, för att komma ifrån problem som annars kan uppstå. Exempel på behov som kan utgöra ett problem är maten. Många äldre vill inte ha matdistribution. Maten som omsorgstagarna får är s.k. vanlig svensk "husmanskost". Ibland förekommer det enligt personalen att omsorgstagare slänger maten direkt utan att äta någonting. Många omsorgstagare har löst problemet genom att anhöriga lagar maten. Ett annat exempel på olikheter är att några av de äldre kvinnorna uttryckte att de inte kunde tänka sig att ta emot manlig personal.

Intervjuer av handläggare

Information

Den första informationen om den äldre invandraren kommer oftast från en socialsekreterare, sjukhuset, eller en anhörig. När det gäller information som t ex handlar om kommunens äldreomsorg eller information, som rör den enskilde, anser flera handläggare att det skulle vara till fördel för den enskilde om det fanns tillgång till information på olika språk. I några av samtalen med handläggarna framkom det att man inte alltid informerade omsorgstagarna om vilka aktiviteter som fanns att erbjuda, eftersom man ansåg att äldre invandrare inte skulle få någon behållning av t ex dagverksamhet, eftersom de inte kan kommunicera med de andra deltagarna.

Utbildning

För att ytterligare öka förståelsen för människor från andra länder önskar handläggarna någon form av utbildning om andra kulturer och hur man bemöter människor med en annan bakgrund.

Språket

Vid hembesök hos omsorgstagaren gör handläggaren på lite olika sätt, en del använder sig av en extern tolk, andra använder sig av en anhörig till omsorgstagaren eller någon i hemtjänstgruppen som talar samma språk som omsorgstagaren. Vanligast verkar det vara att anhöriga eller någon från personalen tolkar. Att anlita en anhörig som tolk anser de flesta handläggare inte vara en bra lösning, eftersom risken är stor att det inte blir en objektiv tolkning av vad omsorgstagaren har att säga.

Handläggarnas uppfattning är att det är lättare för en invandrare att få en anhörig anställd till att utföra hemtjänstinsatserna. Orsaken till att man anställer en anhörig är oftast att undvika språksvårigheter i de fall man inte har någon i personalgruppen som kan språket. En annan handläggargrupp menar att man för att lösa språkproblemen försöker hitta personer i andra hemtjänstgrupper inom kommunen som kan språket. Man försöker så långt det är möjligt att tillgodose alla slags språkbehov.

Kulturkrockar

Handläggarnas uppfattning är att det inte finns några skillnader i sättet att göra utredningar och bedöma behov, beroende på om det är en invandrare eller svensk, som man ska utreda. Handläggarna anser att äldre invandrades behov inte skiljer sig från andra äldre.

Enligt handläggarna kan det ibland vara svårt att få äldre invandrarkvinnor att ta emot hjälp av personal, som är män, när det gäller personlig omvårdnad.

Om omsorgstagaren har specifika behov t ex existentiella behov försöker man att tillgodose dessa.

Mat är ett område där flera handläggare vet att man kan stöta på problem. Eftersom hemtjänsten inte tillagar någon mat, kan endast mat-distribution erbjudas. Detta gör att många anhöriga till omsorgstagarna tar på sig ansvaret för mathållningen. I någon kommun berättar handläggarna att man från kommunens kök försöker vara så tillmötesgående som möjligt och laga mat utifrån speciella önskemål för såväl svenskar som invandrare.

Måldokument/riktlinjer

För att kunna möta äldre invandrades behov i framtiden, måste kommunerna vara förberedda på att kunna tillgodose behov genom t ex hemtjänst och inte förlita sig på anhöriga. Några kommuner har aktivt börjat fundera på framtiden och de äldre invandrararnas situation. Kalmar kommun har i sina verksamhetsmål för omsorgen skrivit att:

– ”Verksamheten ska uppmärksamma och tillgodose invandrades behov av omsorg och vård”.
- ” Information om verksamheten ska finnas i ”lättläst” version, annat media samt vid behov översatt till invandrarsspråk”.

Man kommer även att genom en enkät inventera de språkkunskaper som finns hos omsorgspersonalen för att tillvarata de resurser som finns hos personalen. I Oskarshamns kommun har man tidigare gjort en inventering av personalens språkkunskaper. Än har man inget system för hur språkkunskaperna ska användas. Idag sker ett visst samarbete mellan de olika personalgrupperna för att tolka och för att kommunicera med den enskilde. Detta går att utveckla vidare, kanske genom arbetsbyten. I Oskarshamn har man även inventerat hur många personer med invandrarbakgrund som har någon form av insatser och även de personer som har anhängigvårdare. Informationsbroschyrer på flera språk är på gång och även information på kommunens hemsida.

Utvecklingsområden – Länsstyrelsens synpunkter och förslag på vilka områden i omsorgsarbetet med äldre invandrare som kan utvecklas inom länets kommuner.

Planeringen kan förbättras

I framtiden kommer vård och omsorg ställas inför möten med en allt större grupp av befolkningen som har en invandrarbakgrund, bland dessa äldre finns det grupper och individer som samhället måste ta hänsyn till för att skapa rimliga livsvillkor också för dessa äldre. De äldre invandrarerna kommer att öka genom det faktum att befolkningen åldras. Den största ökningen kommer personer födda i Europa att stå för. De personer som är födda utanför Europa ökar inte lika mycket, men samtidigt är det just bland dessa äldre som många av de för äldreomsorgen idag okända kategorin finns. Med andra ord kommer det inom ett tioårsperspektiv att tillkomma helt nya grupper vilka den offentliga vården och omsorgen måste planera för. Ett påtagligt exempel är att antalet språk bland omsorgstagarna kommer att öka, vilket ställer större krav på en framtida organisation.

Informationen till omsorgstagaren måste bli bättre

Det framkom att flera av omsorgstagarna inte visste sina rättigheter för informationen fanns på svenska men inte på deras hemspråk. Därför behövs det informationsbroschyrer på flera språk. För de personer som har låg kunskap i svenska språket bör kommunens information om verksamheter finnas i en lättläst version.

Information bör alltid ges av extern tolk när det gäller hembesök hos omsorgstagarna av kommunens representanter, för att tolkningen ska bli opartisk och korrekt.

Vid användande av extern tolk förväntas tolkningen bli mer objektiv utan att informationen påverkas av anhörig eller personal.

Personalutbildning

Utbildningar i kulturella skillnader och bemötande av människor från andra länder. För att man som handläggare ska kunna få fram omsorgstagarnas specifika behov t ex existentiella och kulturella skillnader, är det viktigt att man vid mötet med omsorgstagaren är lyhörd och ställer ”rätt” frågor. För att kunna ställa relevanta frågor till omsorgstagaren är utbildning i kulturskillnader och bemötande viktiga utgångslägen för handläggaren.

Några av hemtjänstpersonalen som är specialintresserad av att arbeta med människor från andra kulturer kan få möjlighet att inrikta sig på denna grupp av omsorgstagare.

Att använda sig av engagerad och kompetent personal medför ofta bättre kvalitet på arbetsinsatserna.

Inventera språkkunskaper

Länsstyrelsens undersökning visar att språket har en stor och viktig betydelse för kvaliteten i vård och omsorg, för personer med invandrabakgrund. Att kunna kommunicera med personalen medför en stor trygghet för den enskilde. Det medverkar även till att man kan undvika en hel del missförstånd. Personalen upplever att de emellanåt inte kan ge en tillräcklig god vård och omsorg, vilket delvis beror på att man inte kan prata med varandra. Mycket beror på personalens inställning till omsorgstagaren. Den personal som har ett intresse för människor från andra kulturer och en positiv inställning till att försöka anpassa sitt arbete efter människors specifika behov kan trots språksvårigheter kommunicera med omsorgstagaren. Eller som en person uttryckte sig:

– ”Om klienterna känner att man vill dem väl, kan mycket av språksvårigheterna överbryggas”

Undersökningen visar att av de äldre invandrare som har intervjuats fanns det endast en person som kunde tala svenska. Övriga kunde ingen svenska alls, med undantag av enstaka ord. Detta medför stora svårigheter i kontakten med socialtjänsten. Samtliga intervjuade utom en hade anhöriga som förde deras talan. Alarmerande är att man som personal ibland blir tvungen att lämna omsorgstagaren utan att egentligen ha förstått vad personen vill. För att komma ifrån problemen med språksvårigheter anställs ofta släktingar till omsorgstagaren genom en så kallad anhöriganställning.

En kartläggning av kommunens omsorgspersonal för att få reda på vilka språkkunskaper som finns är en viktig del för att bättre ta tillvara personalens kompetens.

Pol- verksamhet med personal som har olika språkkunskaper och som kan finnas tillhands om det uppstår akuta situationer, är ett sätt att ta tillvara personalens resurser.

För att kunna kommunicera med de människor som ansöker om t ex hemtjänst använder sig endast en del kommuner sig av externa tolkar. I kontakterna mellan omsorgstagare och kommunernas handläggare är det vanligt att man även använder sig av anhöriga eller av hemtjänstpersonal som tolkar. Att använda befintlig personal för att tolka uppfattades av personalen själva som mycket frustrerande. Att tolka vad en handläggare eller en enhetschef berättar kan försätta personalen i en besvärlig situation när de sen ska utföra hemtjänstinsatser hos omsorgstagaren. Att använda anhöriga som tolkar kan innebära att samtalen inte blir objektiva.

Integrering i samhället kan förbättras

En mångsidig dagligverksamhet och aktiviteter där äldre människor med invandrabakgrund kan delta trots språksvårigheter, för med sig att invandrarna integreras snabbare i samhället. Aktiviteter bör vara utformade på ett sådant sätt att de ger utbyte oavsett språksvårigheter. Utbytet kan var både emotionellt, kulturellt och socialt.

Omsorgstagaren ska själv kunna bestämma om hon/han vill delta eller inte. Brist på information till omsorgstagaren får inte var orsak till att många äldre inte deltar i aktiviteterna.

Samordna anhöriganställda med övrig hemtjänst

Många äldre invandrare har anhöriga som är anställda som s.k. anhörgivårdare. Det finns både positiva och negativa sidor med anhöriganställningar. En positiv faktor är att omsorgstagaren känner sig trygg med någon som de känner väl, som kan språket, känner till vad man tycker om i matväg, behov och rutiner. En negativ faktor kan vara att omsorgstagaren kanske aldrig träffar någon annan än sin familj. En annan aspekt på anhöriganställningar är att det ofta är kvinnor som anställs som anhörgivårdare. Många kvinnor anser att vara anhörgivårdare är något självklart eftersom man anser att det är naturligt att ta hand om sina släktingar när de blir gamla och sjuka, för andra kan det bli ett tvång.

Det finns en risk att invandrade kvinnor och män som är anhöriganställda blir isolerade och därmed inte får möjlighet att integreras i arbetslivet och det svenska samhället.

I någon kommun har man låtit hemtjänsten och den anhörige dela på insatserna hos omsorgstagaren. Den anhörige har t ex hjälpt sin mamma några timmar om dagen och arbetat i den traditionella hemtjänsten övrig tid. Någon anhörig hade helt och hållet övergått till att arbeta i hemtjänsten medan hemtjänsten tog över omsorgstagaren. För omsorgstagarna kan detta vara ett sätt att få kontakt med andra människor och inte bara släkt och vänner.

Framtida behov

För att möta de framtida behoven bör kommunerna följa utvecklingen i form av bland annat statistik, som visar ökningen av gruppen äldre invandrare. Det bör också framgå vilka språk och etniska grupper som är representerade. För att kunna tillgodose ökningen av äldre invandrades framtida behov måste kommunerna samverka med andra instanser i samhället. I Oskarshamns kommun har man sedan en tid tillbaka inlett ett samarbete med Individ och familjeomsorgen när det gäller invandrare som är i behov av insatser från kommunen. Samarbetet kan t ex gälla familjer där det finns en handikappad förälder.

Sammanfattning

Äldre invandrare utgör idag en växande grupp bland socialtjänstens klienter. Många av dessa invandrare kommer från samhällen där den offentliga sektorn, och i synnerhet socialtjänsten, spelar en liten roll i deras livsföring. I Sverige konfronteras de med en svårhanterlig offentlig sektor, som ofta utgör invandrargruppens enda kontakt med det svenska samhället.

Arbetet, som föranledde rapporten om äldre invandrare, grundade sig på vetskapen om den allt mer ökande gruppen av äldre invandrare. En utgångsfråga var om äldre invandrare får sina behov tillgodosedda i den utsträckning som man har rätt till.

Information

Kommunernas skyldighet att informera den enskilde, om vilka lagliga rättigheter hon/han har, fungerar inte alltid tillfredsställande. Flertalet av omsorgstagarna sade sig inte veta vad man hade för rättigheter enligt lagen. Har man fått ett beslut är det inte säkert att man kan läsa det. Ingen av kommunerna hade någon informationsbroschyr om äldreomsorgen på andra språk än svenska. Handläggarna önskade att det fanns tillgång till information om kommunens

äldreomsorg på omsorgstagarnas respektive språk. Flera hemtjänstgrupper efterfrågade mer bakgrundsinformation om de personer som de hjälper. De tror att det skulle skapa mer förståelse för omsorgstagarens hela situation och dessutom vara en hjälp i kommunikationen med den enskilde.

Utbildningar

All hemtjänstpersonal och även handläggare efterfrågar kunskap om kulturskillnader och bemötande om äldre invandrargrupper för att bättre kunna utföra sina arbetsuppgifter.

Kulturella skillnader

Undersökningen visade att av de personer som intervjuades var det ingen som hade framfört några speciella önskemål som kan sammankopplas med kulturella skillnader, avseende hemtjänstinsatser. Handläggare och hemtjänstpersonal upplevde inte heller att det fanns nämnvärda skillnader när det gäller existentiella, psykiska eller fysiska behov. Det som ibland kan vara ett problem är maten och några kvinnor hade reagerat när de fick hjälp av män som arbetar i hemtjänsten.

Språket

Språket har en stor och viktig betydelse för kvaliteten i vård och omsorg, för personer med invandrarbakgrund. Att kartlägga kommunens omsorgspersonal för att få reda på vilka språkresurser som finns och att utnyttja språkkunskaperna kan var ett sätt förbättra kommunikationen med omsorgstagaren.

Anhöriganställning

Samordna anhöriganställda med övrig hemtjänst. Att den som är anhöriganställd även har möjlighet att prova på att arbeta i hemtjänsten. Omsorgstagaren får chansen att träffa andra personer förutom familjen om man inte bara har hjälp från anhöriga.

Utvecklingsområden

- bättre planering
- information på fler språk
- kunskap om bemötande och kulturella skillnader
- inventering/kartläggning av språkkunskaper bland personal
- förbättra möjligheten att delta i dagligverksamhet och aktiviteter